

Emnenr.

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Forsand

Emne: Transport av høg

Bygdelag: Espedal

Oppskr. av: M. G. Mikkelsen

Gard: Ure Espedal

(adresse): Helle i Høgsfjord

G.nr. 48 Br.nr. 11

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Fra gammel tid av hev det ikkje vore nokon skilnad millom store, mindre store og húsmannsmanns plass. Alle som hadde slåttelei i utmarken slo. No hev det minke mykje. Først tok det til med sjøgardane. No kan det mest segjast at det er slutt med utmarksloften, er berre litt att i yngre fjellbyggar. Det hev nok vore so at utmarksloften hev halde seg lenge på mindre bruk (húsmannsbruk er her ikkje lenge det vart slutt med dei kring 1860) enn på store. Den vanlige måten var at den som ikkje hadde øyk sjølv, antan laut bera det eller dra det heim på høgkjelke på snøføret i ein vinteren.

2. Den vanlige måten til å få høg på slottet heigen og fram til tårnsplassen, høgstaden, slottstaden eller utløda, var å bera det på tåg, men var det reint slutt eller det var finne gras då måtte det stappast i høgsekk. Sløt vart ikkje brukta for høg, men vart brukta til mede havig av skave på bratte liden i ein vinteren. Ei høgboi vart laga av fengjer, noko visst tal for dei var det ikkje. Når høgboidi var ferdig var hjelpesmannen tilstades bak boidi og hedde loget gjennom hegli, når det var gjort gjekk han

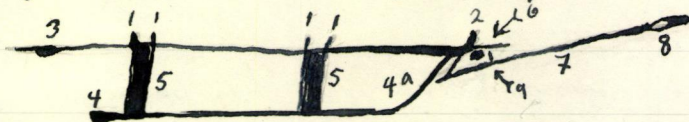
fram og reiste den som bar bardi, so tok man ei riva og „mossste“ (raka av alt laurkøy) bardi. Tøyet vart til vanligt lagt over høge aksel. Alle var med når høyet skulde havart inn i loda eller til slakken, kvinnene raka og lesste bardi eller slappa i rekkje, det same var og barna med på, men sjølve baringi vart utført av mannfolka. Men heimkavingi av høyet ~~var~~ om vinteren var mannfolksarbeid. Skulde ein høyet med bratte liden eller bekkor, då måtte ein slappa det i rekkje. Ein høysett vart binnen som ei rot. Ein høysett vart binnen på denne måten: Ein knytte fyrst seks ringar (ferre eller fleire etter som ein vilde ha rekken stor eller liten) og so knytte ein seks omfar i dei att, då hadde ein ein firkanta drik. No gjekk ein rundt det heile, i fyrste omfar fekk ein ein firkanta „mossste“ i kvart myrva. Når ein no hadde gått seks gonger rundt oppover var rekken ferdig. Hadde ein råd med det brukte ein eit tjukkare bog i øvste omfaret av den grunn at det røynde mein på her då „mossste“-bandet skulde gå gjennom her. Til vantage vart i gamal tid myrta bog „setta“ av lindebark, no i det seinaste her det var av hampe. I desse rekkjene vart høyet velta ned. Det var mest ingen stad at løypeheng vart nytta, og so her det berre var i dei seinare år. Kjøpa vart ikkje brukta til inn eller heimkaving av høyt, men berre til gjeving av mærdryi. Hjul eller bere-bår vart heller ikkje brukta.

3. Høyet vart kjørt heim på vinterføret.

4. No er det det vanlige å brukta longstjerna til innkjøring av heimhøyet. I gamall tid, so kring år 1900 og fyre den tid var

3

Det det vanlige å bera inn høyet i bøndar, soleis var det og i merkjerne. Hevde det nokon gong før den tid at dei kjørde høyet inn so vart "Drög-slede" brukt (Drög-sleden var ein vanlig slede som vart brukt her, den hadde noko lengre reise framme so den låg godt på "Dra-kvele", og vart bunnin til dette med "vidsje". Drög-slede, med Drög ser på sida soleis ut:

1 og 1 er "Staddloønn", 2 er "Hovda-naglen", 3 "Sleds-remå", 4 "Meien", 4a er "Reise", 5 er "Fløyde", 6 er "Dra-kvele", 7 er "Dra-kjern" med "Ore-høle" 8, 9 er "Dra-naglen".

Ei kjerra med hjul og Drög framme kalla dei for "Langslede". Å sto meiane med stål eller jarn hev ikkje vart brukt. På dei gamle vegane var det pitt føre å kjöra med kora ein vilde både sumar og vinter, men etter den tid ein fekk vegar bygde med tilhøil av stat, fylke og kora fekk ein ikkje lov å kjöra med slede eller Drög på berr eller fea mark. Det var ikkje nokon skilnad på kjøvereidskaps for høg eller korn. Til å kneppa høyet til på sleden eller kjerra vart brukt ei "Høystong" som var arbeidd av to "råde" (gamme teinar) eller bord med ein "Ogje" (Averte) i kora ende. Kor mange bøndar eller fensjer det gjekk på eit kjerra-lars kan eg ikkje seie, men i eit slede-lars var det vanligt med tri høg-rekthjer, korn på kring 50 kg. Det var ikkje vanligt ikkje noko skilnad på det første eller siste larset. Men høvde det seg so reint uviljandes at den siste bøndi, det siste larset eller det siste kornbandet var større ell' hinc då skulde det bygda at kornande is vart godt.

var det mindre var det eit kleint år. All
 "ette-ragete" skulde samlast nøye iupp. Det
 var ingen skilnad på "hovolda(?) heggla" til
 bordskog og kneggkog. Noko samkore millom
 høgstakken og båda-talet var det ikkje, men var
 alltid greiddast når den var so at dei künde få
 heim (bera eller bjóra) heile stakken på ein dag.
 Det var ikkje brukta mein enn ein øyk
 føre høgsteden.

5. Nokon samslott var her ikkje, so nokon
 deling av høget krongt ikkje. Kven eigen og brukta
 hadde sine egne stakker eller hegglovor. Høget
 frå desse bjørde dei heim på vinterføret. Då vegarna
 til vanligt ikkje var noko lange, var det ikkje
 noko avgjode tid for eller når høget skulde
 havart heim. Det var helst etter kvart som
 dei krongt det. Det var heller ikkje røgt
 noko iin byggingi. Det var berre so at den
 som ført tok i veg laut gjera det.

6. Som før nemd so var det det vanliga å
 slappa høget i rekkjer. Tri i talet var eit
 vanligt lass. Var veggen so at ein ikkje kom
 fram med øyk, so laut dei brukta høy-bjelke,
 då var det vanligt med to rekkjer til eit "dette",
 men var bjelken lang og føret godt künde det gå
 med tri rekkjer. Var det so at dei var iupp på
 heida og skulde med bratte lida og bekkor, då
 måtte høget veltast.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
 adr. NORSK FOLKEMUSEUM
 BYGDØY